

В. А. КУНАХ

КІЛЬКА СЛІВ З НАГОДИ ТРЬОХ ЮВІЛЕЇВ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕНЕТИЧНОЇ НАУКИ

Дорогі друзі, шановні колеги!

П'ятдесят років тому, а саме у 1967 р. відбулися три події, які завершили відродження генетики в Україні, визначили на багато років наперед шлях і особливості розвитку української генетичної науки.

Найважливішою організаційною подією 1967 р., на мою думку, було створення за ініціативи чл.-кор. АН УРСР В. П. Зосимовича Сектора генетики при АН УРСР, який включав спочатку три наукових відділи — генетики рослин (завідувач проф. В. П. Зосимович), генетики тварин (завідувач проф. М. М. Колесник) та відділ експериментального мутагенезу. Останній підрозділ і Сектор генетики у цілому очолив проф. П. К. Шкварніков. Сектор генетики у 1968 р. було значно розширено, надано йому нову будівлю і реорганізовано у Сектор молекулярної біології і генетики Інституту мікробіології і вірусології АН УРСР (завідувач чл.-кор. АН УРСР С. М. Гершензон). У 1973 р. Сектор реорганізовано в Інститут молекулярної біології і генетики АН УРСР (ІМБГ), в якому директором у 1973–2003 рр. був акад. НАН України Г. Х. Мацука, а з 2003 р. і по сьогодні — акад. НАН України Г. В. Єльська. Нині ІМБГ НАН України є провідним науковим закладом України у галузі молекулярної біології, генетики та біотехнології, є науково-методичною і науково-організаційною базою для роботи Українського товариства генетиків і селекціонерів (УТГіС), співзасновником наукових друкованих органів УТГіС — журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів» та збірника наукових праць «Фактори експериментальної еволюції організмів», а також співорганізатором більшості наукових конференцій і з'їздів, що їх проводить УТГіС (див. www.imbg.org.ua).

Другою, не менш важливою подією стало створення і початок виходу у світ у січні 1967 р. широко відомого на сьогодні міжнародного наукового журналу «Цитология и генетика». Журнал засновано Відділенням загальної біології і Відділенням біохімії, біофізики і фізіології АН УРСР. Майже 40 останніх років журнал перекладається англійською мовою у США (Нью-Йорк) видавництвом «Allerton Press» під назвою «Cytology and Genetics». Журнал є наразі одним з небагатьох українських наукових журналів, що включений у провідні світові бібліографічні бази даних і має імпакт-фактор, який коливається у межах 0,3–0,4 (Scopus). Нині журнал видається Інститутом клітинної біології і генетичної інженерії НАН України, його головним редактором є акад. НАН України Я. Б. Блюм (див. www.cytgen.com.ua).

І третьою подією, якою завершилося відродження генетики в Україні, на мою думку, стало заснування Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М. І. Вавилова (УТГіС), організаторами якого були чл.-кор. АН УРСР В. П. Зосимович, чл.-кор. АН УРСР І. М. Поляков та проф. П. К. Шкварніков (Установчий з'їзд УТГіС відбувся 2–3 березня 1967 р. у Києві). Ця всеукраїнська громадська організація об'єднала і нині об'єднує на добровільних засадах фахівців, які беруть участь у науково-дослідницькій, педагогічній та практичній діяльності у галузі генетики, селекції, біотехнології та суміжних наук. Основною метою роботи УТГіС є сприяння професійній та науковій діяльності спеціалістів, спрямованій на поліпшення рівня вітчизняної науки та практики. Найважливішими завданнями Товариства є сприяння підготовці наукових кадрів, підвищенню їх кваліфікації, розширенню і поглибленню фахових знань, а також сприяння у встановленні та розвитку міжнародних наукових зв'язків.

Створення і подальше активне функціонування Всеукраїнської громадської організації генетиків і селекціонерів, якою є УТГІС, дозволило краще координувати дослідження різних наукових закладів, комплексно виконувати важливі роботи із залученням учених різних фахів, ефективніше використовувати результати наукової роботи у практиці (див. <http://www.utgis.org.ua>).

Детальніше перебіг цих трьох непересічних подій в українській біологічній науці, їх значення у розвитку генетики я виклав у спеціальних публікаціях [1–4].

У ці дні йде підготовка до проведення ювілейного, X з'їзду УТГІС, що відбудеться 2–6 жовтня 2017 р. в м. Умані на базі Національного дендропарку «Софіївка» НАН України та Уманського національного інституту садівництва. На з'їзді планується і святкування 50-річчя від часу заснування Товариства. Окрім організаційних питань (звіту і виборів нового керівництва УТГІС — його Ради, Президії і Президента), планується заслухати і обговорити наукові доповіді провідних учених у галузі генетики, селекції, біотехнології і дотичних до них напрямів науки. З цією метою заплановано проведення асоційованої із з'їздом XII Міжнародної наукової конференції «Фактори експериментальної еволюції організмів». Із науковими напрямами конференції можна ознайомитися на сайті Товариства <http://www.utgis.org.ua>.

Нині у суспільстві відмічається злет уваги до проблем біології, біомедицини, біотехнологій, генетики і еволюції органічного світу. Досягнення в цих напрямках науки, зокрема, можливість швидко і порівняно дешево розшифровки геному і епігеному будь якої людини чи сільськогосподарських рослин і тварин, успіхи на цій основі в генній терапії і «персоналізованій» медицині, клонування ссавців, використання у медицині стовбурових клітин та вирощування на їх основі тканин та окремих органів, створення і застосування у виробництві генетично «відредагованих» рослин і тварин тощо, широко обговорюється у суспільстві. Це свідчить про те, що у суспільному розвитку настала ера біології та біомедицини. Уже сьогодні

успіхи біологічних наук досягли того рівня, коли можна говорити про їх визначальний вплив на рівень якості життя людини, перш за все на її здоров'я, тривалість повноцінного творчого життя і (прогностично) про можливе безсмертя людини як індивідуума.

Відповідно до потреб сьогодення змінюються і наукові акценти діяльності нашого Товариства. Наразі увага акцентується на дослідженнях у галузі клітинної біології і молекулярної генетики людини, тварин, рослин, мікроорганізмів і вірусів, у галузі популяційної і екологічної генетики, молекулярної цитогенетики і геноміки (структурної і функціональної), біоінформатики та комп'ютерної біології, клітинної і молекулярної біотехнології, на дослідженнях, виконаних на міжгалузевих стижах цих наук. Саме цим науковим проблемам і буде присвячено наш X ювілейний з'їзд УТГІС.

Усі три ювілеї ми відзначаємо у надзвичайно складні для України часи. Тому зараз наше завдання, завдання українських учених полягає в тому, щоб бути на рівні сучасної науки та зробити свій достойний внесок у генетику, селекцію, сучасні біотехнології, а також у використання здобутків світової науки на благо України. Закликаю всіх членів Товариства ще активніше працювати, залучати до роботи у Товаристві нових членів, особливо наукову молодь. Хай усім нам щастить на обраному шляху наукової діяльності на благо нашої Батьківщини — незалежної України!

Перелік літератури

1. Кунах В. А. Розвиток генетики в Національній академії наук України // Київ : Академперіодика, 2009. — 102 с.
2. Кунах В. А. Нашому журналу — 50 років! // Цитология и генетика. — 2017. — Т. 51, № 2. — С. 3–5.
3. Кунах В. А. Хронологія Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова у з'їздах. До 50-річчя від часу заснування // Вісн. Укр. тов-ва генетиків і селекціонерів. — 2017. — Т. 15, № 1. — С. 78–96.
4. Кунах В. А. Деякі моменти історії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. (З нагоди 50-річчя від часу заснування) // Фактори експериментальної еволюції організмів — 2017. — Т. 20. — С. 7–12.